

Parshat Ki Tavo: Bikkurim and Gratitude - The Final Destination

(1) בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת בראשית פרשה א
 רב הונא בשם רב מתני: בזכות ג' דברים נברא העולם - בזכות חלה ומעשרות וביכורים, שנאמר "בראשית [ברא אלהים את השמים ואת הארץ]" וגו'. אין ראשית אלא חלה, דכתיב "ראשית עריסותיכם" (במדבר טו כ). ואין ראשית אלא מעשר, דכתיב "ראשית דגןך" (דברים יח ד). ואין ראשית אלא בכורים, דכתיב "ראשית ביכורי אדמתך" (שמות כג יט).

(2) דברים פרק כו
 (א) ויהיה כי תבוא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה: (ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר יקוק אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר יקוק אלהיך לשכן שמו שם: (ג) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום ליקוק אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע יקוק לאבותינו לתת לנו: (ד) ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח יקוק אלהיך: (ה) וענית ואמרת לפני יקוק אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: (ו) וירעו אתנו המצרים ויעונונו ויתנו עלינו עבדה קשה: (ז) ונצעק אל יקוק אלהי אבותינו וישמע יקוק את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו: (ח) ויוצאנו יקוק ממצרים בגד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: (ט) ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש: (י) ועתה הגה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי יקוק והנחתו לפני יקוק אלהיך והשתחוית לפני יקוק אלהיך: (יא) ושמת בכל הטוב אשר נתן לך יקוק אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך: ס

(3) רש"י דברים פרק כו
 (ג) ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה:

(4) רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז
 הלכה ד וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח. כיצד? מתחיל ומספר שבתחלה: היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבונו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלנו, ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו. והוא שידרוש (דברים כ"ו) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה. וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.

(5) רמב"ן שמות פרק יג פסוק טז
 (טז) ולטוטפות בין עיניך - ...וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים... ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שכולן חמודות וחביבות מאד. שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו. וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו. והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפני בריותך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (עי' ערוך ערך חצף):
 ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):

(6) ישעיהו פרק מג
 (כא) עם זו יצרתי לי תהלתִי יספרו: ס

(7) דברים פרק א

(כו) ולא אבייתם לעלות ותמרו את פי יקוק אלהיכם: (כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת יקוק אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: (כח) אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים וגם בני ענקים ראינו שם:

(8) דברים פרק כח

(מה) ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד השמדך כי לא שמעת בקול יקוק אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך: (מו) והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם: (מז) תחת אשר לא עבדת את יקוק אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:

(9) דברים פרק כה

(יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: (יח) אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים: (יט) והיה בהניח לך מפל איביך מסביב בארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: פ

(10) רש"י דברים פרק כה פסוק יח

(יח) אשר קרך בדרך - לשון מקרה. דבר אחר לשון קרי וטומאה, שהיה מטמאן במשכב זכור. דבר אחר לשון קור וחום, צננך והפשיך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים:

(11) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח סימן כה

(כה) ויבא עמלק וילחם עם ישראל. . . אחרים אומרים: יבוא עמלק - כפוי טובה, ויפרע מעם כפוי טובה. . .

(12) במדבר פרק כד

(כ) וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד:

(13) משנה מסכת ביכורים פרק ג

משנה א כיצד מפרישין הבכורים יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה אשכול שביכר רמון שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים ורבי שמעון אומר אף על פי כן חוזר וקורא אותם בכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע:

(14) תהלים פרק קכו

(א) שיר המעלות בשוב יקוק את שיבת ציון היינו כחלמים: (ב) אז ימלא שחוק פיניו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יקוק לעשות עם אלה: (ג) הגדיל יקוק לעשות עמנו היינו שמחים: (ד) שובה יקוק את שביטנו כאפיקים בנגב: (ה) הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: (ו) הלוד ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבוא ברנה נשא אלמתי: